

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *A. Otterstrøm*: Mellemistidsmoserne i Emmerlev Klev.
2. *Gunnar Knudsen*: Vejen til Paradis.
3. *O. P. Olufsen*: Efterkommere af Slægten Hegelund i Tønder.
4. *W. Christiansen*: Jordefærd i Abild.
5. *H. C. Hummeluhre*: Fra Rends.
6. Nordslesvigske Sagn.

Nr. 10. 13. Aarg.

1. April 1937.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab - Aabenraa - oprettet 1872

Aktiekapital Kr. 1.000.000,—
Reserver ca. Kr. 500.000,—

GRAM

KØLEANLÆG

for ethvert Formaal
Brødrene Gram A/S
VOJENS.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

København
Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for
A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf 59.

Odense.

Jernstøberier.

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,

Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank A/S

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.

Kontortid: 10—1 og 2¹/₂—5¹/₂.

Forlang **Gulvtæpper**
fra
Sønderjydsk Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10—12 og 2—4.

VEJEN.

Strik og væv med

Sønderborg - Garn

fra

A/S *Det Nordiske
Kamgarnspinderi,*

SØNDERBORG

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1¹/₂ Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE

træffes pers. Tlf. 514: 11-12.

Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Svendborg

Øxenbjerg

Dampmølle

Svendborg.

Sønderjydsk Teglundistri

Nordre Fasanvej 217

Telf. C. 4520 — Taga 1700 —

Taga 1717 — København N.

Facadesten, flammede Sten,

Tagsten, Drænrør

Alle Bygningsartikler.

VERITAS

BUNKER OIL STATIONS

COPENHAGEN - ESBJERG - SONDERBURG
STOCKHOLM - FLUSHING - GOTHENBURG
HAMBURG - ROTTERDAM - ANTWERP

MANUFACTURERS OF MARINE LUBRICANTS

STOCKS AT ALL PRINCIPAL PORTS IN THE WORLD

ALFRED OLSEN & Co.

L I D.

KVÆSTHUSGADE 3 - COPENHAGEN

TLF. C. 5021.

SCHØNBERGS PAPIRVAREFABRIK

Aktieselskab

Vesterbrog. 29 KØBENH. Tlf. C. 7210-7211

DANSK BØLGEPAP EMBALLAGE

Bestil Christiansholms London Beekton Koks og Centralvarmecinders.
Største Varmeevne. Ringe Askeprocent. Ingen Slagger.
Leveres overalt fra 10 hl til billigste Dagspris.

A/S **Christiansholms Fabriker**
C. 196

LUCAS & SCHALTZ

Indehaver: *J. Albinus*

Husmandsbrandkassen for Danmark

Ca. 140.000 Medl. 1050 Mill. Kr. Forsikringssum. Reserver ca. 1,7 Mill. Kr

Moderat Præmie. Hurtig Afregning. Kulant Behandling

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distriktsforstanderne, Sognetillidsmændene eller Hovedkontoret:

Nørrevoldgade 16, København K., Telf. 383-14078

For knapt 11 Øre daglig
har man 2 Gange aarlig i

Landbrugslotteriet

Chancen for en Gevinst paa

80,000 Kr.

Lodsedler til 1. Klasse sælges i
disse Dage

¹/₁ Seddel Kr. 1,30,

¹/₂ Seddel 80 Øre hos

Kollektørerne og i Hovedkolek-
tionen Frederiksbergg. 2, Kbhv

Argo

Maizena

BUDDINGPULVER

BAGEPULVER

LÆSKEDRIKKE

A S MAIZENA-COMPAGNIET
Holmens Kanal 9 - København

Husk, at
Dybbøldagens Jndsamling
i Aar er den 16. April!

Støt Dybbøldagens
Jndsamling!

Derved fremmes dansk Arbejde paa begge
Sider af Danmarks Sydgrænse

Aktieselskabet
Glud og Marstrands Fabriker
Carl Lundsgade 20

D A N I A

GASAPPARATER
OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

1. April 1937.

Mellemistidsmoserne i Emmerlev Klev

Af A. Otterstrøm

Saa længe Jorden har været beboet af levende Væsener, har koldere og varmere Tidsperioder afløst hinanden. Da Korallrevene ved Fakse voksede op fra Kridthavets Bund, havde vi tropisk Klima i Danmark, eller rettere over det Hav, hvoraf Danmark senere dukkede frem. Da Brunkullene dannedes i Tertiærtidens Moser, svarede vort Klima omtrent til Floridas i det sydlige Nordamerika, men senere sank Temperaturen, til det blev saa koldt, som i det indre Grønland, og hele Danmark dækkedes af en mægtig Indlandsis. Der gik Titusinder, maaske Hundredtusinder af Aar, hvor Klimaet bølgede op og ned. Hen imod Istidens Slutning kom der en langvarig Periode, hvor Aarsmiddeltemperaturen omtrent svarede til den, vi har i vore Dage, og Danmark dækkedes af store Skove. Hist og her var der Søer og mindre Damme, og særlig de sidste omdannedes ofte til Moser, som det jo ogsaa sker den Dag i Dag.

Imidlertid blev Klimaet atter koldere, der samlede sig Indlandsis over Norge og Sverrig, og da den havde naaet en Tykkelse af en Kilometer eller to, skred Isens Rande ud over de danske Øer og ind over det østlige Jylland, til den naaede til omtrent, hvor Jernbanen Rødekro-Tinglev-Padborg nu løber. Saa naaede Isen ikke længere i den Omgang, Klimaet blev atter mildere og gik, med mindre Svingninger frem og tilbage, over til Nutiden.

I det østlige Jylland pløjede Isen Jordbunden op og forstyrrede eller dækkede de Moser, som ogsaa her var opstaaet i den forudgaaende mildere Tid, men i Vestslesvig fik de Lov at ligge i Fred, hvis de da ikke kom i Vejen for en af de Floder, som fra den smeltende Is østerpaa strømmede ud til Vesterhavet. Men selv om der utvivlsomt findes mange saadanne gamle Moser, beror det oftest paa en Tilfældighed, om det lykkes os at finde dem, thi de er i Regelen begravede under et Lag Sand paa flere Meters Tykkelse. Hvor Isen ikke har forandret Landskabet siden Mosens Dannelse, er det dækkende Sandlag dannet lidt efter lidt ved Udflydning fra de højere liggende Bredder. Selv om der ikke laa Indlandsis i Vestslesvig, var Jorden dog frossen i en ret betydelig Dybde hele Aaret rundt, og kun om Sommeren tødede det øverste Lag op. Regnvand og smeltet Vintersne kunde ikke trække ned i den frosne Undergrund, og de øverste Jordlag omdannedes ved

*Den sydlige Mellemistidsmose i Emmerlev Klev.
(Manser to Moser med mellemliggende Lerlag).*

Tøbrud til en Vandvælling, der flød nedad Skraaningerne. Moserne er derfor skjulte, og kun, hvis man tilfældig borer eller graver paa de rette Steder, kommer Moserne for Dagen. Men bedst viser Moserne sig dog i Skrænter, som Havet har dannet ved at bortskylle Foden af Bakkepartier, og Statsgeologen, Dr. phil. Nordmann paaviste efter Genforeningen to saadanne Moser fra Tiden før sidste Istid, den saakaldte »sidste Mellemistid«, i den nordlige Del af Emmerlev Klev, nord for Højer. Den ene af disse Moser (Billede 1) er særlig smuk og viser to Tørvelag, skilte ved et Lerlag, som er dannet i en koldere Tid ind imellem to varmere. I Tørvelagene er der en

Mængde Pinde og Grene, ja hele Træstammer. Den anden Mose (Billede 2) et Par hundrede Meter nord for den nævnte, kan maaske snarere kaldes en gammel Søbund, hvor Plantedelene er mere forraadnede og omdannede til Mudder.

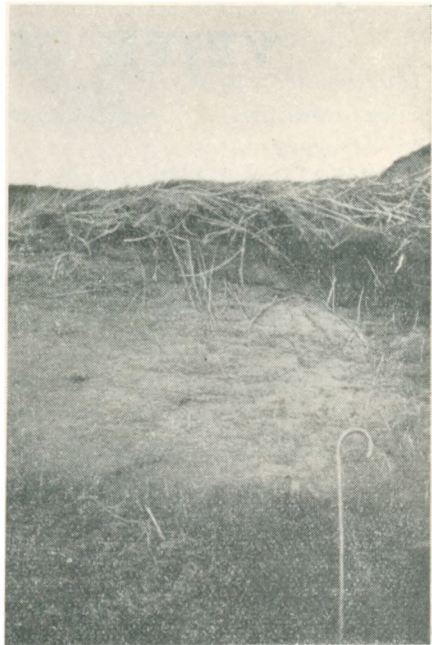
Denne Vinters stærke Storme har drevet Havet op mod Skrænten og bortskyllet 14—15 m af det høje Land fra Aalbæk syd paa, og derved er nye Dele af denne sidstnævnte Mose lagt blot for Øjet. Længst mod Syd gaar Mosen op i Klinten, den sænker sig mod Nord under Klintens Fod og staar med sin Rånd ude i Sandet foran Klinten paa en Strækning af 140 m. Efter sidste Stormflod var Randen ret fremtrædende og hældede mod Vest under en Vinkel paa ca. 30°, hvilket viser, at det er Søens vestlige Bred, man ser. Den sydlige Bred ses oppe i Skrænten, medens den nordlige Bred ikke har kunnet paavises, og den østlige Bred maa ligge et eller andet Sted inde i Landet. Begge Moser er dækkede af Sand, ganske fint for neden og grovere for oven, og der kan paavises en Lagdeling, der synes at blive tykkere opfter.

Man vil maaske spørge, hvorledes det er muligt at bestemme en saadan Moses Alder. Der er jo dannet saa mange Moser efter Istiden, i vor Tid, og mange af dem er ogsaa paa den ene eller den anden

Maade bleven dækkede af Sand. Man undersøger da, hvilke Planter der har groet i eller ved Moserne og har efterladt deres Rester i Tørvelagene. I sidste Mellemistid voksede der f. Eks. Rødgran vildt i Danmark, medens dette Træ først atter er indført her i Landet i de allerseneste Aar og derfor ikke findes i Nutidsmoserne. En Aakandear, som voksede i Mellemistidens Vande, findes nu slet ikke mere i Europa, men kun i Amerika, og hvis man derfor finder Levninger af disse eller andre tilsvarende Planter i en Mose, saa maa den være dannet før sidste Istid. Alle højere Planter formerer sig jo i Hovedsagen ved Frø, der er befrugtede af Blomsterstøv, og dette Blomsterstøv har forskellig Størrelse og forskellige Former for de forskellige Plantearter. Tilmed er det meget holdbart gennem Tiderne og giver derfor gode Holdepunkter ved en mikroskopisk Bestemmelse af en Moses Alder.

Hvis nogen ønsker at se de nævnte Mellemistidsmoser, da kan man enten gaa mod Nord langs Stranden fra Emmerlev eller mod Syd fra Stampemøllen ved Aalbæk. Emmerlev Klev bestaar af Ler, blandet med Sand, Grus og Sten, saakaldt Moræneler, som Isen har slæbt med sig paa sin Vej fra Skandinavien og Østersøen. I Fordybninger i dette Ler er saa Moserne dannede under den paafølgende varmere Mellemistid, og da vi fik Tundraklima her ved Tønder under den sidste Istid, dækkedes Moserne, som før nævnt, af Sand.

Jo flere der ser paa disse »Tegn fra gamle Tider«, des bedre, men vi vil bede alle om at lade dem i Fred og ikke vade omkring i dem blot af Nysgerrighed.

*Den nordlige Mellemistidsmose
i Emmerlev Klev.*

VEJEN TIL PARADIS

Af Gunnar Knudsen

Præsten i Asserballe, Christian Müller, (født i Haderslev 1633, død i Asserballe 1710 eller 1711, tillige Provst i Als Sønder-Herred) har efterladt sig et latinsk Digt om Als, som jeg kun kender fra en Afskrift i Christen Knudsens Samlinger til Øen Als' Historie (Ny Kgl. Saml. 2683 i Kvart, Bd. V, p. 189). Digtet, der egentlig er meget kuriøst og fuldtud i Barokstil, belæsset med klassiske Allusioner, synes at indeholde visse Hentydninger til stedlige Forhold, som det kunde være af Interesse at faa klaret, hvorfor jeg her skal offentliggøre det, idet jeg forsøger at bringe den noget usikre Tekst i Orden, og samtidig giver en Prosaoversættelse.

Den latinske Tekst lyder:

*Alsia dantur¹ ales² cum sylvis, magna ferarum
Agmina, dantur¹ fruges, lac, pyra, nuces;
Frydedal et Helwed (mireris), tartara cælo
Junguntur, superique e styge nectar habent.
Inferi Prætor Bacchus potare salutem,
Mercurius vero furta dolosque docet,
Fyoniosque boves per³ umbras cymba Charontis
Nocte vehit seu⁴ equos, hinc cumulantur opes.
Per nemus ex orco recta est iter in Paradisum.
O! ter felices dixeris Alsiacos!
Separat a Danis Hals⁵ atque a Teutonis terram.
Alsia sic neutrum est et tamen omne genus.*

I Oversættelse kan det gengives saaledes:

Paa Als findes der Fuglevildt samt Skove, store Flokke af Vildt, der findes Frugt, Mælk, Pærer, Nødder. Forunderligt nok findes der ved Siden af *Frydedal* et *Helwed*; Underverdenen sættes saaledes i Forbindelse med Himlen, og Guderne suger Nektar af Underverdenens Flod. Bacchus, som er Helvedes Fyrste, lærer Befolkningen at drikke Sundhedens Skaal, og Mercurius lærer dem Tyveri og Rævestreger, Charons Baad fører om Natten skjult af Mørket Okser eller Heste over fra Fyns Land, og herved opdynges store Rigdomme. Gennem Skoven gaar Vejen lige frem fra Helved til Paradis. O, tre-fold lykkelige kunde du kalde Alsingerne. Havet skiller Landet fra Danskerne og fra Tyskerne. Als er saaledes Neutrum (Intetkøn; ingen af Delene, hverken dansk eller tysk?) og dog alle Køn (alt muligt, begge Slags?).

1) Hsk. har *dat.* 2) Hsk. har *alles.* 3) Hsk. har et *o* med Streg over. 4) Hsk. har *sed.* 5) Hsk. har med græske Bogstaver Ordet *Als* med foransat h-Accent; det græske Ord, der betyder »Salt, Hav« skal aabenbart alludere til Øens Navn.

Chr. Knudsen daterer (X, p. 75) Digtet til omkring 1692; jeg kan ikke eftervise, hvilke Holdepunkter han har haft derfor.

Forfatterens Brug af de græske Guder volder ingen Vanskeligheder ved Forstaaelsen, heller ikke hans skrækkelige grammatikalske Brandere i Slutningen, det er at betragte som noget, der hører til Daidens poetiske Udtryksmaade. Stednavnene giver ham Anledning til at skildre de store Modsætninger, Øen rummer, og han overfører dette paa Befolkningens Næringsveje, hvor der aabenbart ogsaa er et betydeligt Svælg mellem Agerbruget paa den ene Side og Smugleriet paa den anden Side. Konklusionen: »Gennem Skoven gaar Vejen lige frem fra Helvede til Paradis« kunde derfor tænkes at være rent theologisk, at Præsten nok trods alt skulde sørge for sine Sognebørns Salighed, men et saa stort Ansvar har han vel næppe kunnet lægge paa sine Skuldre; det er derfor snarest at opfatte som en yderligere Uddybning af de store lokale Modsætninger, Øen rummer, en Modstilling, som kulminerer med den dobbelttydige sidste Linie, der taget i grammatikalsk Betydning indeholder en kraftig Selvmodsigelse.

Ordet *Orcus*, som Digtet har, oversætter jeg ved Helvede, og forstaaer derved Landsbyen Helleved i Asserballe Sogn. Derfra skulde altsaa gaa en lige Vej gennem Skoven til *Paradis*. Det er muligt, at der kunde sigtes til et Paradis i Elstrup, kendt fra Chr. Knudsens Manuskript, Bd. XIV, p. 37, hvor det hedder: »Bagved Peder Anholts Sted ligger en lille Strimmel Jord, der tilhører Boelsm. Christen Christensen Moe. Dette kaldes Paradiis og brugtes før Udskiftningen til at jage Kreaturerne ind i om Natten eller om Middagen i Bissetiden. Længere nede i Byen, ikke langt fra Smedens, laa et andet Paradiis el. ogsaa blot Pardiis.«

Imidlertid kan dette kun have været et forholdsvis ubekendt Sted, det ligger nu langt fra Skoven, og man kan nære Tvivl om, hvorvidt Præsten i Asserballe har kunnet regne med, at det var kendt i den Kreds, hvortil Digtet henvendte sig. Man vilde snarere vente et Navn paa en betydeligere Lokalitet.

Det er derfor sandsynligt, at man skal søge Forklaringen paa et ganske andet Sted. Denne Vej, som gennem Skoven førte lige ud fra Helvede til Paradis, har formodentlig været noget velkendt og aktuelt, noget som man straks har været paa det rene med, naar det i 1690'erne blev omtalt.

Og Vejen synes virkelig at eksistere. I Chr. Knudsens Manuskript (X, p. 70) hedder det i Forbindelse med Hertug Augusts Oprettelse af Augustenhof ca. 1689:

»Fra Augustenhof, i hvis Omegn dengang fandtes megen Skov, gik en Vei over Pøl, Lauensby, Hagenbjerg, Elsmark og Himmarn Mark, ei langt fra Stranden og igjennem Skov paa hele Strækningen, thi først et Aarh. senere er disse Egne blevet ryddede. Endnu kan denne Vei spores de fleste Steder under Navnet Herreveien. Fra Himmarn af knyttede den sig til den nuværende Hovedvei i den kongel. Skov, der fører lige ned til hans Yndlingsopholdssted Østerholm, der havde en deilig Beliggenhed, omflydt med Vand og tildækket af den store Skov, igjennem hvilken man ad en Allee havde Udsigt og Vei ned til den blaae Havflade«.

Augustenhof var jo oprettet af den kendte Hertug August (født paa Ahrensboeck 1635, arvede Nordborg 1676) og var blevet opkaldt efter ham selv. Foruden en lille Mejerigaard byggede han ogsaa her et lille Lystslot, hvor hans Vaaben og Navn var anbragt over Indgangen, og ved Gaarden anlagdes en større Have, og der ansattes en fast Gartner (Chr. Knudsen, anf. Sted.). Vejanlægget mellem Hertugens to Opholdssteder, Østerholm og Augustenhof, **H e r r e v e j e n**, hvis Navn vi ogsaa kan eftervise i vort Stednavnemateriale, har uden Tvivl været meget omtalt i Datiden, og da navnlig den Omstændighed, at Hertugen kunde køre gennem Skov hele Strækningen.

Overhovedet satte Hertug August megen Pris paa Skov. Han anlagde flere Plantager i Nørreherred, og det skal være ham, der bestemte, at enhver Mand, hvad enten han var Boelsmand eller Kaadner, fra Landet eller fra Flækken [Nordborg], skulde, førend han indgik Ægteskab, beplante et Stykke i Skoven, som blev ham anvist af Skovrideren, og hvor der kunde staa 10 Ege eller 15 Bøge. Der var ingen Vej udenom, vilde man giftes, maatte man plante Skov, og da Alsingerne var meget tilbøjelige til at indgaa Ægteskaber, trivedes og bredte Skoven sig. Bestemmelsen stod ved Magt lige til ind i 19. Aarhundrede (Chr. Knudsen, X, p. 62), men efter dens Ophævelse gik det tilbage med Skovene i rivende Fart. Som Minde om den gamle Planteskik findes endnu i Egen Sogn en Allé, som hedder »Brudebøgene«.

Det var ogsaa naturligt, at Forfatteren i sit Digt indflettede en Vending til Berømmelse af Hertugen, hvis Gunst han selvfølgelig gerne vilde bevare og sikkert ogsaa har nydt, eftersom han 1698 er blevet udnævnt til Provst. **V e j e n l i g e u d g e n n e m S k o v e n** er derfor nok Herrevejen; dens Udgangspunkt angives som **o r c u s** »Helvede«, sigtende til Landsbyen Helleved, som ligger i Nærheden af Østerholm, medens dens Endepunkt saa skulde være Augustenhof, der vel nok set fra Hertugens Standpunkt kunde have noget forjættende ved sig som det lille Lystslot, det var. Noget Sted med Navnet Paradis er det ikke lykkedes at eftervise i Nærheden af Augustenhof.

Man kunde tænke sig, at det latinske *Paradisus* skulde opfattes appellativisk eller som et Navneord, ikke som egentligt Stednavn, og da det tilsvarende græske Ord *Paradeisos* som bekendt betyder Dyrehave, kunde man formode, at den daværende Skov ved Augustenhof havde været Dyrehave, men noget sikkert herom har jeg ikke hidtil kunnet finde.

En anden Mulighed var det, at der med *Paradis* sigtedes til Hertug Augusts Yndlingsopholdssted Østerholm, men det tror jeg ikke paa, fordi der kun er ganske kort Afstand mellem Helleved og Østerholm, og fordi der i saa Tilfælde ikke var nogen Grund til specielt at beskæftige sig med Vejens Beskaffenhed. Efter det hidtil foreliggende turde det være Herrevejen, Omtalen gælder, og hvad der mangler, er Eftervisningen af Paradiset ved dens nordlige Ende. Kendes der muligvis et saadant Stednavn ved Augustenhof eller deromkring? Det vilde være af Betydning at faa det oplyst, ikke mindst af Hensyn til Værket »Sønderjyske Stednavne«, hvor jo Als nu behandles.

Om Forfatteren til *Als-Digtet* har jeg intet væsentligt kunnet finde udover hans Embeds-Data. Dog oplyser Chr. Knudsen (VI, p. 134), at hans Liv og Levned blev [skildret?] af han Svigersøn Prof. Anchersen i Odense og indsendt til Prof. Møller i Flensborg. Denne Prof. Møller maa være Udgiveren af *Cimbria litterata*, Johannes M.; jeg har eftersat hans store Værk, men heri nævnes Asserballepræsten ikke. Maaske eksisterer Biografien endnu; Møllerske Samlinger findes nemlig i Flensborgs Byarkiv (meddelt mig af Mag. Kr. Hald). Endvidere hedder det hos Chr. Knudsen, at »hans 100 og nogle haandskrevne Atlas« blev forærede til Universitetsbiblioteket. Hvad disse »Atlas« indeholdt, er en Gaade, som næppe nogensinde vil blive løst, eftersom det hele sikkert er gaaet op i Luer ved Universitetsbibliotekets Brand i 1728. Men tilsammen taget vidner disse Oplysninger dog om, at vi her staar overfor en litterær Personlighed, og det er jo rart, at dog nogle enkelte Linier fra hans Haand er blevet bevarede for Eftertiden.

Efterkommere af Slægten Hegelund i Tønder

Af fhv. Borgmester O. P. Olufsen, Tønder

I Begyndelsen af det 16. Aarhundrede levede i Ribe følgende Borgere: Lydik Guldsmed, Christen Christensen, Magister Friderikus Andreas Klyne og Borgmesteren Jens Hegelund. En Søn af ovennævnte Lydik Guldsmed, Anders, giftede sig med en Datter af Christensen, Karen Christensdatter. I dette Ægteskab var der tre Sønner: Kristen Andersen Guldsmed, Hans Andersen Guldsmed og Jens Andersen Guldsmed. Den sidste giftede sig med en Sønnedatter af Friderikus Klyne, Lisbeth Klyne, Datter af Raadmand Anders Sørensen Klyne i Ribe. En Søster til Lisbeth Klyne var gift med Biskop Peter Jensen Hegelund, Søn af Borgmester Hegelund i Ribe.

Kristen Andersen Guldsmed blev Præst i Højrup, de andre Sønner Købmænd i Ribe. Et Spil gav Anledning til, at Jens Andersen Guldsmed stak sin Broder Hans Andersen Guldsmed ihjel. Hans Andersen Guldsmed var Kaptajn i Kongens Landmilit, og endskønt Jens Andersen Guldsmed den 10. Septbr. 1625 var blevet frikendt af de edsvorne, anordnede Kongen en ny Undersøgelse, efter hvilken han blev dømt til Døden. Imidlertid var han flygtet over Grænsen til sin Broder, Præsten i Højrup, hvor han døde 1647. Hans Søn antog nu efter sin Onkel, Biskop Peter Jensen Hegelund, Navnet Peter Jensen Hegelund, aflagde altsaa Navnet Guldsmed. Han blev sin Onkels Efterfølger som Præst i Højrup og var Præst der fra 1650—1670. Hans næstældste Datter, Maren Petersdatter Hegelund, giftede sig med Præsten Jens Thøgersen Ferslev fra Aarhus. I dette Ægteskab fødtes Abalone Ferslev, som i første Ægteskab var gift med Matz (Matthias) Pedersen Schierning (Skjerning) fra Ringkøbing, hendes Faders Efterfølger som Præst i Højrup.

Efterkommere af Præsten Mads Pedersen Schierning har senere i nogle Slægtled boet i Tønder, som det ses af følgende Tavle:

Lydik Guldsmed,
Borger i Ribe ca. 1500.

|
Anders Lydiksen — Guldsmed,
g. m. Karen Christensen, ca. 1540.

|
Christen Andersen (Guldsmed),
Præst i Højrup — 1650, g. m. Lisbeth Klyne.

Peter Jensen Hegelund,
Præst i Højrup 1650—1670 (død 1678), g. m. Abelone Hansdatter.

Jens Thøgersen Ferslev,
Præst i Højrup, f. 1653, død 18. 6. 1712, g. m. Maren Petersdatter Hegelund,
f. 1654, død 7. 10. 1735.

Matz Pedersen Schierning,
Præst i Højrup, f. 2. 7. 1669 i Ringkøbing, død 9. 9. 1729,
g. m. Abelone Christine Ferslev, f. 11. 2. 1689, d. 1746.

Jens Hegelund Schierning,
Præst i Højrup, f. 28. 9. 1725 i Højrup, d. 18. 6. 1763 i Højrup,
g. m. Voldborg Rose, f. 16. 6. 1727 i Gørding, d. 26. 1. 1784 i Højrup.

Johann Arndt Schierning,
f. 29. 10. 1759 i Højrup, d. 24. 10. 1837 i Tønder, g. m. Anna Thomsen
Jacobsdatter, f. 17. 1. 1776 i Rødding, d. 24. 11. 1821 i Tønder.

Jens Schierning,
f. 9. 3. 1802 i Tønder, d. 19. 1. 1861 i Tønder, g. m. Elsabe Christine Jür-
gensen, f. 19. 1. 1806 i Stubbæk, d. 4. 6. 1879 i Tønder.

Johann Arndt Rose Schierning,
f. 3. 8. 1838 i Tønder, d. 9. 11. 1906 i Tønder, g. m. Maria Christine Petersen,
f. 14. 1. 1853 i Ø. Højst, d. 2. 4. 1924 i Tønder.

Anna Elisabeth Schierning,
f. 19. 11. 1875 i Tønder, g. m. fhv. Borgmester Oluf Petersen Olufsen i Tønder,
f. 16. 6. 1869 i Tønder.

Jordefærd i Abild

Af W. Christiansen, Jejsing

De ulige Rettigheder, der var en Følge af Standsforskellen i det gamle Bondesamfund, blev desværre ogsaa ført med over paa Kirkens Grund, og her viste Forskellen sig ikke mindst gennem de forskelligartede Former paa Begravelser.

Først naar Jordpaakastelsen var forrettet, og Følget atter spredt, var Forskellen udjævnet — Døden havde gjort dem alle lige, hvad enten det saa var Bolsmand, en Kaadner eller en Indsidder, som var blevet stedt til Hvile.

Der kan for saavidt ikke rettes Bebrejdelser mod Kirken for

de forskellige Begravelsesmaader; det blev vel snarere de forskellige Størrelser paa Gebyrerne, som tilflød Præsterne, som blev Aarsagen til, at hver Stand lige som fik sit Privilegium med Hensyn til, paa hvilken Maade Jordfæstelsen skulde foregaa.

Kirkeordinansen bød nemlig, at Præsterne, »dersom de havde Stunder«, og var blevet bedt derom, skulde holde Ligtale, og de maatte modtage, hvad der godvilligt blev givet dem, men under deres Kalds Fortabelse maatte de ikke fordre nogen Takst.

Men efterhaanden kom der alligevel faste Takster, hvis Størrelser endda kunde findes optegnet paa de saakaldte Kirkeinventarier.

I 1736 anfører saaledes den daværende Præst i Abild, at der for et »gammelt Lig« betales 3 Mark og for et Barn 1 Mark 8 Sk. Ligene i selve Byen hentes paa Forlangende ved Sørgehuset og tilhører Præsten; men der tilføjes, at kun Bolsmændene og deres Hustruer har Ret til denne Afhentning, over for de andre sker det kun af Velvilje.

Der kendtes paa denne Tid ikke noget til Parentation (Sørgtale) i Hjemmet; dette blev dog senere almindelig. Men at denne Sørgenhøjtidelighed ikke altid var helt uden Fare, ses bl. a. derigenem, at baade Præst og Degn blev angrebne, fordi de i 1845 under en Tyfusepidemi maatte foretage Parentationen for aaben Kiste. (?) Præsten kom sig dog igen, men Degnen, Andreas Asmussen bukkede under for Sygdommen.

I et senere Inventarium, som stammer fra 1781, anføres der, at enhver for Ligprædiken og Affattelse af et Personalie giver efter sin gode Vilje; de uformuende giver for Ledsagelse og Paakastelse af Jorden 12 Sk.

I 1862 skelnes der mellem Begravelse med Tale ved Graven, for hvilken der betales op til 4 Rdr., og Begravelse med Ligprædiken, som sammen med den skrevne Personalie koster 5—16 Rdr. efter hver Mands gode Vilje og Formue.

Førlanges der af en uformuende ikke andet end Ledsagelse til Graven og Jordpaakastelse, maa der erlægges 40 Sk.

Hver Stand har sin Form for Begravelse alt efter Formueomstændighederne, og Forskellen bevares selv efter, at Afløsningen har fundet Sted.

Afdøde Pastor Rickers, der har samlet et rigt Materiale vedrørende Sognets Historie, anfører i sine Optegnelser, at der omkring 1918 skelnedes mellem tre Arter: 1.) Begravelse med Lys, 2.) med Ligprædiken og 3.) med Gravtale, og han bemærker,

at det navnlig er Gaardejere og andre velhavende, der ønsker Ligprædiken.

Begravelse med Lys var en stor Sjældenhed, eftersom den kun var forbeholdt de særlig velstillede.

Det foregik paa den Maade, at to af de mest ansete Mænd i Sognet under Sørgehøjtideligheden i Hjemmet gik op til Ligets Hovedgårde med de to florumvundne Lys, den afdødes paarørende havde skænket til Kirken.

Lysene, som derefter af de to Mænd blev baaret til Kirken, fik Plads paa Alteret, hvor de saa under de kirkelige Handlinger blev taget i Brug. Paa hvert af dem var anbragt et lille Skilt med den afdødes Personalie.

Den sidste Begravelse med Lys foregik i Abild i Aaret 1909; men at denne Form har været temmelig almindelig i ældre Tider, kunde de mange Skilte, som endnu hænger rundt om i vore Kirker, tyde paa.

Maaske har vi i denne Skik en Levning fra den katolske Tid, da Ofringen af Lys ikke var saa sjælden; de mange Messer med deres Ceremonier krævede nemlig Lys i stort Omfang.

Af et middelalderligt Skrift — ganske vist ikke fra Abild, men fra Roager, fremgaar det, at Nicolaj Laurenti i Aaret 1424 skænker Kirken »en koo til lyus« (en Ko til Lys).

Vedrørende Abild Sogns Begravelsesskikke kan endnu tilføjes, at der indtil 1911 herskede det ret ejendommelige Forhold, at Ligene fra Sølsted ikke jordfæstedes paa Sognets Kirkegaard, men derimod i Brede.

I Folkemunde har man spøgende sagt, at de levende i Sølsted tilhørte Præsten i Abild, de døde derimod Præsten i Brede.

Oprindelsen til dette Forhold menes at hidrøre fra den Tid, Munkene prædikede »in circulo«. Paa deres Vandring fra Løgum over Abild til Brede skal de saa have taget Ligene fra Sølsted med til sidstnævnte Sted.

Naar Munkene ikke gik den modsatte Vej — thi i saa Fald havde det jo nemlig været muligt at faa Forholdet rettet, er den folkelige Forklaring denne, at de skulde gaa »med Solen«, og derfor maatte de først gaa til Abild og derefter til Brede.

Om denne Forklaring kan staa for en indgaaende Undersøgelse maa staa hen, men en Kendsgerning er det dog, at mange af Fortidens Handlinger skulde foretages retsols (bl. a. Smøring af Vogne), og helt ind til den nyeste Tid har Bydemanden i Sognet ligeledes maattet gaa »med Solen«.

Fra Rends.

Forbrand.

For en Gaard i Rends var der set Forbrand. Gaarden er dog ikke brændt endnu. Alligevel er der noget at fortælle om dette Varsel. I Halvfemserne blev en Del af Gaarden brudt ned, og nogle Fag Bygning blev solgt til 3 forskellige Ejendomme paa Bramsted Mark, Egebæk Mark og Lille Jynde vad Mark, og bygget til der. Under et heftigt Tordenvejr omkr. 1900 slog Lynet ned i disse tre Ejendomme, og de nedbrændte alle tre paa een Dag.

Natvægteren i Rends.

Indtil omkr. 1900 var der Natvægter i Rends. Han var antaget af Byen og skulde gaa i Vintermaanederne Oktober—April. Paa Brystet havde han et Skilt, hvorpaa der stod »Natvægter«. Som Regel havde han en tyk Stok i Haanden og fulgtes af en Hund. Han gik Byen rundt og sang for hver Time f. Eks.: »Vor Klok er slawn ti, ti er vor Klok slawn«. Natvægteren skulde især give Agt paa Ildløs, han skulde ogsaa høre efter, om der var roligt i Staldene, at ikke Heste og Kreaturer havde revet sig løse. Var det sket, skulde han vække Folkene.

Ved hver Gaard skulde han for hver Time lægge en lille Kugle i et Kontrolurværk, for at han ikke skulde forsømme Tid og Sted, hvilket han undertiden kunde fristes til. Især ved Juletid bød man ofte Vægteren ind til en lille Forfriskning, og det kunde da knibe med at passe Gerningen. Imidlertid forstod han at hjælpe sig over Vanskelighederne. Gaardenes Karle fik nogle Kugler, som de saa lagde i Kontrolurene for ham. Paa den Maade kom »Kontrollen« til at stemme, og Vægteren kunde da i Ro og Mag drikke sin Puns. Sagn fortæller, at han undertiden i den glade Juletid fik temmelig meget af de vaade Varer, og Byens Ungdom havde da sin Morskab i at drive lidt Løjer med ham, men det blev anset for halsløs Gerning at forgribe sig paa Vægteren.

H. C. Hummeluhre.

NORDSLESVIGSKE SAGN

FRA SVEND GRUNDTVIGS SAMLING

TRYKT MED TILLADELSE FRA DANSK FOLKEMINDESAMLING *

IV. KLOGE MÆND OG SYNSKE FOLK

Hr. Lorens's Mane-Ture.

Hr. Lorens var ofte ude paa utallige Ture (nemlig at mane). Han havde en gammel tro Kusk, som hedte Hans; til denne sagde han altid, naar han holdt stille med Vognen, imedens Præsten var i Forretning: »Nu, min tro Hans, du ved jo Besked, at der kommer mange Fristere, som paatager min Skikkelse; den ene siger: Kør nu, Hans!« den anden: »Nu af Sted, at vi kan komme hjem!« o. s. v. Men ingen har den Magt at kunne lægge Haanden paa din Skulder og sige: »Kør nu i Jesu Navn!« Det skete som Præsten sagde. Endelig kom han selv fra Nedmaningen af en Kone i et andet Sogn; men da Hans vilde køre til, vilde det ene Vognhjul ikke løbe rundt. »Tag det af og slæng det bag i Vognen; nu kør til, alt hvad Hestene kan rende; han skal have sin Ryg varmet, som du ved nok!« Og i flyvende Fart gik det, til Vognen holdt for Præstens Dør; men da blev der en saa forfærdelig Stank over hele Gaarden, at baade Præst og Kusk maatte holde for Næsen. Præsten udbrød: »Det skal du have til Tak for den Gang, du legede Hare«.

Optegnet af *Fru Anna Chr. Ludvigsen* 1854.

Hr. Jonas i Tinglev.

En Gang blev der paa en Herregaard et Bæger borte, hvorpaa man satte høj Pris for dets Ældes Skyld og som Familiestykke. Tinglev Præst blev hentet. Han sammenkaldte alle; da dette var sket, tordnede han: »Enhver rækker nu den højre Haand i Vejret!« De gjorde det. »Har I nu alle den højre Haand i Vejret?« Et enstemmigt Ja. »Ogsaa du, som stjal Bægeret?« »Ja!« svarede den forskrækkede Gerningsmand. »Godt! nu beholder du dit Øje, og Herren vil paa mit Ord benaade dig«.

Optegnet af *Fru Anna Chr. Ludvigsen* 1854.

*) Se Bemærkninger i »Sdj. Mdskr.« X. Aarg. Side 86.

Cyprianus.

En Præst, hvor har jeg glemt, dog var det paa Østkanten, havde Cyprianus, som altid laa i hans Studererkammer og bladede af sig selv. En Søndag havde han mod Sædvane glemt Nøglen i Døren, og da Avlskarlen saa dette, blev han nysgerrig efter at se, hvad der vel monne være i dette ellers aflaaede Værelse. Da saa han Bogen, som bladede af sig selv. Han greb den og begyndte at stave i den. Med ét blev hele Værelset fuldt af Smaadjævle, som spurgte, hvad han vilde dem. Præsten, som just var paa Prædikestolen, udstødte et tordnende: »Staa!« og for som jaget af en ond Aand ned af Prædikestolen, ud af Kirken og hjem. Han kom tidsnok for at redde den ulykkelige, som ikke uden dette var undgaaet deres Klør. Præsten fløj ind i Køkkenet, tog en Sæk med Boghvedegryn og styrtede den ud paa Gulvet. »Sanker i Sækken igen!« tordnede han, og dermed var de tilfredsstillede. Imidlertid tog han Cyprianus og læste dem bort. Karlen kom aldrig mere i Studerestuen.

Optegnet af *Fru Anna Chr. Ludvigsen* 1854.

Cyprianus.

Der bliver meget fortalt om Cyprianus's Bog, og jeg kender en Mand, i hvis Hus der skal være en saadan Bog. Man har tidt kastet den i Ilden, men den er forsvunden i Luerne og har alligevel ligget paa Loftet. Jeg har hørt meget om, hvorledes Folk, som ikke har kendt disse Bøger, er komne til at læse i dem, hvorpaa der er kommen en hel Del Djævle i Skikkelse af Ravne og har været nær ved at gøre en Ulykke paa Folk, men saa er der til al Lykke kommen En, som har forstaaet at læse tilbage i Cyprianus. De har da strøet Gryn paa Gulvet, som Ravnene har opsanket, medens de læste tilbage i Bogen, hvorpaa Ravnene igen er fløjet bort. —

Meddelt af *Nis Callesen*, Lerskov.

Jacob Dokter.

Som i det øvrige Danmark, saaledes har der ogsaa i Angel til forskellige Tider været Folk, som havde opnaaet en stor Berømmelse som »Kloge Folk«, men ingen mere end Jakob i Nyby (Ny Kirke) eller som han ogsaa kaldes Jakob Dokter, der saa vidt vides levede i Slutningen af forrige og noget ind i dette Aarhundrede. Man er udtømmelig i at fortælle om ham paa alle Steder i Angel, og med den største Troværdighed hører man navnlig ældre Folk berette de vidunderligste og utroligste Ting om ham.

Optegnet af *Pastor Aleth Hansen* 1856.

Der findes her i Angel en Mængde Historier om »Jakob i Nyby« og hans Underværker, det var en klog Mand i Nyby (Nykirke Sogn ved Flensborg Fjord), som for et Par Slægter siden kunde skaffe Raad, naar man ikke kunde »faa Smør« i Kærnen, kunde hjælpe Hopper til at fole, forudsige, hvad Folk vilde komme til ham at søge Hjælp for o. s. v. — alt ved »Sempeti« (Sympati) og paa ubegribelig Maade.

Optegnet af *Ejler Hagerup* 1855.

Smeden og Fanden.

I Egnen ved Aabenraa boede i Byen B., saavidt jeg mindes i forrige Aarhundrede, en Smed, som var meget forfalden til Kortspil; men han tabte som oftest og blev derved omsider en saare fattig Mand, saa at baade han, Kone og Børn kom i største Nød og Elendighed. Da besluttede han at indgaa i Pagt med Fanden for at faa bedre Lykke i Kortspil; dette gjorde han, og nu herefter vandt han altid, saa han omsider blev langt rigere ved sit Spil, end han før var bleven fattig. Men som Løn for den Lykke, Fanden gav ham i Spil, havde han givet Fanden Lov til at tage hans Sjæl. Denne kom nu ogsaa til ham en Dag, som han stod og arbejdede i sin Smedje, og vilde nu have Smeden med sig. Denne bød imidlertid meget om Henstand en lille Tid, fik den omsider ogsaa; men naar saa Fanden kom igen den bestemte Tid, skulde Smeden være paa samme Sted og saa uden Indsigelse følge ham. Dog i denne Mellemtid fik Smeden talt med Præsten i Sognet, som var en klog Mand, der havde gaaet den sorte Skole godt igennem og baade kunde mane, vise igen o. s. v. Denne Præstemand lovede efter Aftale med Smeden at komme i Smedjen paa den Dag, da Fanden havde bestemt sig til at komme. Som det var aftalt, saa skete det: Præsten manede Fanden bort, og Smeden slap saaledes fri for at komme i hans Klør.

Optegnet af *H. Jessen* 1855.

Den synske Kusk.

Pastor Mygum i Stepping havde en Gang en Daame*) til Kusk. En Gang kørte Daamen for ham til et Sted, hvor han skulde berette en Kone. Paa Vejen mødte de en Ridende, som, idet han red forbi dem, faldt af Hesten og knækkede Halsen. Derover stak Daamen i at le, og han lo, saa han næsten ikke kunde holde op igen. Da de havde faaet den døde ind i et Hus, drog de afsted igen hen til Konen.

*) dum, døvstum.

Medens Præsten berettede hende, stod Daamen hele Tiden og græd henne ved Døren; derover forundrede Præsten sig meget, da Karlen jo havde let over Rytterens ynkelige Død, og han bad til Gud om, at han vilde aabenbare ham, hvad der var Aarsagen baade til Karlens Latter og Graad. Omsider kom Daamen da ogsaa til at tale, men han sagde, at han hellere vilde være forbleven stum; thi han var bange, at han ikke længere vilde kunne se saa meget som før. Han fortalte nu ogsaa, at da Rytteren brækkede Halsen, var der kommen en hel Flok Engle, som omflagrede Rytteren, og derved kunde han ikke bare sig for at le; og da Præsten berettede Konen, havde han set, hvorledes Gud ved den ene Ende, og Djævelen ved den anden Ende af Sengen »traates« om Konen, og derover kunde han ikke lade være at græde.

Optegnet af *Nis Callesen*, meddelt af *Inger Høgelund* i Rishjarup.

Heldrengen.

For mange Aar tilbage var der i Brede Sogn en halvtosset, uhyggelig Person, som man kaldte for »Heldrengen«, fordi han sagde, at han næsten hver Nat gav Møde paa Kirkegaarden for at følge til Graven den, der snart skulde dø, og som han vidste, hvem var, men sjælden vilde sige. Alle frygtede denne sære Person, og ikke glad blev man, naar han, som ofte var Tilfældet, stiltiende gik ind i Storstuen og, idet han lugtede omkring, mumlede: »Her skal snart jæn udfra, for de lovter saa liige«. Han var en sand Skræk for mange Mennesker, og mange gyste ved at se ham komme ind, fordi det sjælden havde nogen god Betydning; thi han kom ellers ikke gerne til nogen uden som et Varsel. At han ofte om Natten gik paa Kirkegaarden, det er vist nok, at Personen virkelig har levet ligeledes.

Optegnet af *Fru Anna Chr. Ludvigsen* 1854.

„RAPID“

SPAR TID BRUG RAPID

Opnaar efter 2 Døgn's Hærdning samme
Styrke som almindelig Portland-Cement
efter 6 Døgn.

DANSK CEMENT-CENTRAL

KØBENHAVN V

Forhandlere i alle Byer

H. J. Kornerup-Koch

Tømrermester

Amagerbrogade 26

Tlf. Central 1503

Husbygning - Vandbygning
Hetzer's pat. Trækonstruktioner

H. C. Formann

(Frm. F. Meyer & Co.)

Telf. 3521

KRONPRINSESEGADE 54

København K.

Benyt

Mommark Færgen

Den korteste, smukkeste og billigste
Forbindelse til og fra Sønderjylland
og det sydlige Udland.

Telf. Over Tandstet 7824
Telf. Faaborg 11

Hotel

ALSSUND

SØNDERBORG

Telefon 70 og 352

vis a vis Slot - Park - Strand

Ollerup Haandværkerskole

Undervisningen for Bygningshaand-
værkere, Møbelsnedkere, Smede, Ma-
skinarbejdere m. fl. begynder 3. Nov.
Statsunderstøttelse søges inden 1. Juli.
Ansøgningsskemaer og alle Oplysnin-
ger faas hos

Arkitekt E. Mindedal Rasmussen.

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid

NYLAGTE

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

DRIK

„JAGO“ KAFFE

SPIS

„PALMA“ MARGARINE

Husholdningsseminariat

ANKERHUS, Sorø

uddanner Husholdningslærere og
afholder Kursus for unge Piger.
Nyt Kursus fra Maj.

Magdalene Lauridsen.

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S

Aabenraa

Trælast - Bygningsartikler
Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Smith & Co. A/S

Cykler og Cykledele

en gros

ODENSE

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9-1, 3-5

SØNDERBORG

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:

9-12, 2-4. Lørdag 9-1.

HADERSLEV

Ja - men

Jrmas

Kaffe

smager bedst

Friskbrødt
paa egne moderne Blandinger
Carl Schepers København 1906
Egne Anger

Alfred Benzon

København

C. 194

Halmtorvet 29.

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og
optaget paa Højskoleloven).

Plan med Oplysninger om
Skolearbejdet og om Understøt-
telse gennem Amterne eller Elev-
foreningen „O. D.“ ved

NIELS BUKH,
Ollerup.

Askov Folkehøjskole Vejen.

Almindelig Højskoleundervisning for
kvindelige Elever i de 3 Sommermaa-
neder Maj-Juli. Nærmere Oplysninger
gives af

J. Th. Arnfred.

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole, Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistenten.

J. C. Overgaard

Silkeborg Husholdningsskole

Statsanerkendt m. Barneplejeafd.

Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.
og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.
5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maaned-
kursus i Barnepleje alene afholdes i
April. Progr. sendes. SYNNOVE LUND

Støt de sønderjydske Indsamlinger

Snoghøj Gymnastik- højskole

Fredericia

3 Maaneders Sommerskole.

5 — Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

C.L.O.C. LIQUEUR.

